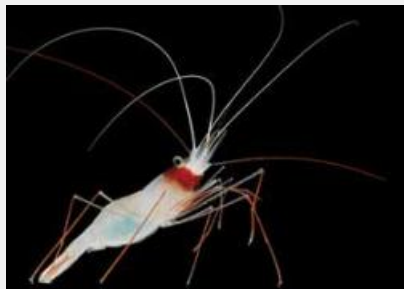

رازهای سر به مهر حیات

کشف گونه‌های جدید همیشه و برای همه، جالب و مهیج بوده است. این روزها حتی افراد عادی هم که مختصر علاقه‌ای به حیات وحش و گیاهان دارند، در این زمینه گام‌های مثبتی برداشته‌اند.

جام جم آنلاین: کشف گونه‌های جدید همیشه و برای همه، جالب و مهیج بوده است. این روزها حتی افراد عادی هم که مختصر علاقه‌ای به حیات وحش و گیاهان دارند، در این زمینه گام‌های مثبتی برداشته‌اند.

البته از نظر حامیان محیط‌زیست این تلاش‌ها زمانی معنادارتر می‌شوند که حفاظت از سایر گونه‌ها، بالاخص گونه‌های در معرض خطر انقراض نیز تا همین اندازه جدی گرفته شوند. تا سال 1388 بالغ بر 19 هزار گونه جدید شناسایی و نامگذاری شده بود که هر ساله هم تعداد جدیدی به این آمار اضافه می‌شود.

تاکنون حدود دو میلیون گونه در سراسر جهان ثبت شده، اما بیشتر افراد بر این باورند که هنوز هم جا برای تحقیق بسیار است. حشره‌شناسان در این زمینه نسبت به سایرین بخت مساعدتری دارند. از نظر علمی در مورد گونه‌های مختلف حیات‌وحش حدود دو سال زمان لازم است که گونه‌های جدید رسماً در سراسر جهان مورد تأیید قرار گیرند.

بدیهی است هر ساله صدها گونه از نظرها دور مانده و شناسایی نمی‌شوند، اما مساله مهم این است که روند تخریب زیستگاه‌ها و انقراض گونه‌ها آنقدر جدی است که باعث می‌شود خیلی از این گونه‌ها برای همیشه از صفحه تاریخ محو شوند. این مساله که انقراض هرگونه‌ای به معنای گم شدن یکی از رازهای حیات است برای همیشه سر به مهر باقی خواهد ماند.

دانشمندان تخمین زده‌اند روند کنونی انقراض صد تا هزار مرتبه بیشتر از گذشته است. آنها برای چنین برآوردی متوسط میزان انقراض را در فسیل‌ها مبنا قرار داده‌اند. حتی عده کثیری معتقدند چنین روندی عملاً در حال رقابت با سرعت انقراض دایناسورهاست. اما در هر صورت کشف گونه‌های جدید حیات‌وحش مستلزم نگرش دقیق و در نظر گرفتن جنبه‌های مختلف از زندگی جانوران است.

کشف یک گونه جدید معمولاً ضریب احتمال کمی دارد، اما همین ضریب احتمال کم هم از آن پژوهشگرانی خواهد شد که اغلب تحقیقات خود را بر یک محیط خاص متمرکز و رابطه میان گونه‌های مختلف حیات‌وحش را با یکدیگر و با محیط اطرافشان بدرستی درک می‌کنند. معمولاً در محیط‌های بکر و دست‌نخورده احتمال یافتن گونه جدید بیشتر است. یک نمونه منحصر به فرد از این نظر آمریکای جنوبی است.

تنها 4700 گونه ماهی آب شیرین در این اکوسیستم متفاوت شناخته شده‌اند، آمارها نشان می‌دهد سالانه بیش از صد گونه در این محدوده وسیع جغرافیایی کشف می‌شود. همه اینها سبب شده دامنه تحقیقات در این منطقه بیشتر شود. لازم به ذکر است محققان برای کشف یک گونه جدید تنها بر موجودات زنده تکیه نمی‌کنند، آنها حتی گاهی فسیل‌ها و سایر بقایای گونه‌های مختلف را از چند سال تا چند صد سال پیشتر هم مورد بررسی قرار می‌دهند. برای تأیید یک گونه جدید مراحل زیادی طی می‌شود.

تکاور تنها، پرنده‌ای با نقاب سیاه

اوایل پاییز 1387 گروهی متشکل از چهار پرنده‌شناس توانستند در جنگل‌های ابر کشور پرو، گونه جدیدی را شناسایی کنند. از مشخصات ظاهری این پرنده می‌توان به دو مورد عمده اشاره کرد: نخست رنگ قرمز پره‌های ناحیه سینه که در قسمت‌های پایین‌تر رفته‌رفته به رنگ زرد متمایل می‌شود و دوم رنگ سیاه بال‌ها که امتداد آن همچون یک چشم‌بند سیاه دور تا دور چشمان پرنده را پوشانده است. دانشمندان نام علمی این گونه جدید را به افتخار پروفسور جان دبلیو فیتزپاتریک سرپرست لابراتوار پرنده‌شناسی دانشگاه کورنل، کاپیتو فیتز پاتریک (CapitoFitzpatrick) گذاشتند. پروفسور فیتزپاتریک در طول دوره کاری خود توانسته شش گونه پرنده جدید را شناسایی کند. کشور پرو زیستگاه این گونه تازه کشف شده، در سال‌های اخیر شاهد کشف گونه‌های جدیدی بوده و علت آن هم طبیعت بکر و وحشی این کشور است که سفرهای تحقیقاتی را با موانع متعددی روبه‌رو کرده است. حتی ظرف چند سال اخیر یک کلونی قابل توجه از میمون‌های دم زرد که بشدت در معرض خطر هستند، در این کشور یافت شدند. همه این موارد دست به دست هم داده و دانشمندان را بر آن داشته که چرخه حیات را در این کشور جدی‌تر بگیرند.

گونه‌های ناشناخته مورچه در فیلیپین

تابستان گذشته پروفسور دیوید جنرال و همکارانش اعلام کردند حدود 40 گونه جدید از مورچه‌ها در کشور فیلیپین کشف شده‌اند. در مقایسه با ماداگاسکار که به دلیل تنوع زیستی منحصر به فردش مشهور است، این رقم دو برابری یک رویداد بی‌نظیر حساب می‌شود. پروفسور جنرال ادعا می‌کند رده‌بندی تازه‌ای از مورچه‌ها را در جزیره لوزون شناسایی کرده‌اند، اما این رده‌بندی هنوز تأیید نشده است. از آنجا که دامنه این تحقیقات تنها به جزیره لوزون محدود بوده، لذا دانشمندان مجبور هستند با صرف زمان بیشتری تمام گونه‌های جدید را طبقه‌بندی کنند. در این خصوص حتی جزایر فاقد سکنه فیلیپین هم باید بررسی شوند. نظر به این‌که جنگل‌زدایی ممکن است برای همیشه برخی از گونه‌های ناشناخته را در معرض خطر انقراض قرار دهد، بنابر این برای شناخت شبکه حیات در جنگل‌های بارانی باید طرح‌های مطالعاتی و حفاظتی با هم همگام باشند.

مارمولک رنگین کمان

مارمولک رنگین‌کمان گونه‌ای منحصر به فرد است که در یک زیستگاه کاملاً عجیب کشف شده است. اواسط تابستان سال 1389 یک گونه مارمولک آبزی در کوهستان‌های سرد و خنک آندز کشف شد. از آنجا که مارمولک‌ها موجوداتی خونسرد هستند، لذا دانشمندان از

یافتن این گونه آن هم در این مکان سرد شگفت زده شدند. مارمولک رنگین کمان با نام علمی *P. montanicola* یک گونه منزوی است و به همین سبب نیز محققان به صورت کاملاً اتفاقی نزدیک یک نهر آب با آن مواجه شدند. ژرمن چاوز سرپرست تیم تحقیقاتی می‌گوید که وی از همان برخورد اول می‌دانسته این مارمولک ریز کاملاً با گونه‌هایی که تاکنون شناخته شده، تفاوت دارد. تیم تحقیقاتی به مدت سه ماه متوالی در جستجوی نمونه‌هایی مشابه بوده تا بتواند این گونه را رسماً به ثبت برساند. از آنجا که تیم جستجوگر برای بار دوم شب هنگام با کلونی‌ای از این گونه برخورد داشته، لذا بحث بر سر این که این گونه، انرژی برای جست و خیز در شب را چگونه کسب می‌کند، تا مدت‌ها ادامه داشت و هنوز هم مطالعات در این زمینه ادامه دارد.

گره ماهی چوبخوار

تابستان 1389، دانشمندان گونه جدیدی از گربه ماهی را کشف کردند که از چوب تغذیه می‌کند. زیستگاه این جانور نیز در جنگل‌های دورافتاده آمازون و در کشور پرو است. پروفیسور پائولو پتری از دانشگاه هاروارد برای نخستین بار توانست در پارک ملی آلتو پروس این گونه را شناسایی کند. جالب اینجاست که بومیان محلی کاملاً با این گونه آشنایی داشته‌اند. آنها سال‌ها این گونه را با تفنگ شکار کرده و به عنوان غذا مصرف کرده‌اند. این جانور دندان‌های تیزی شبیه قاشق دارد که تغذیه را برایش تسهیل می‌کند. بررسی‌ها نشان داد روده این گونه در مقایسه با خویشاوندان نزدیکش 35 درصد کوچک‌تر است و این مساله به این دلیل است که مواد مغذی در بخش‌های ابتدایی یا میانی روده جذب می‌شوند. حتی آنزیم‌های هضم غذا در این گونه بسیار پیشرفته‌تر است. حداکثر اندازه بدن این حیوان 65 سانتی‌متر است. پروفیسور پتری می‌گوید در مجموع 35 گونه از گربه‌ماهی‌ها در جهان شناخته شده‌اند. گربه‌ماهیان زره‌دار که از خانواده نزدیک این گونه هستند، تنها در آمریکای جنوبی یافت می‌شوند و تنوع منحصر به فردی نزدیک به 800 گونه دارند.

حشره‌ای با بال‌های توری

حشرات سبز رنگ با بال‌های توری برای بسیاری از شهرنشینان آشنا هستند. این حشرات در زیستگاه‌های مختلفی یافت می‌شوند، اما خاستگاه اصلی آنها جنگل‌های استوایی است. حشرات بالغ از گل‌ها تغذیه می‌کنند، در حالی که لاروها سایر حشرات را شکار می‌کنند. در تابستان گذشته رسماً اعلام شد که گونه جدیدی از این حشرات در مالزی کشف شده است. طرح ظاهری بال این حشره کاملاً با گونه‌های شناخته شده تفاوت دارد. عامل شناسایی این حشره مجموعه عکس‌هایی است که توسط گوئک هوک پینگ در پارک ایالتی سلانگور مالزی برداشت شد. حشره‌شناسان پس از اتفاق نظر درباره این که با یک گونه کاملاً جدید سر و کار دارند، درصدد زنده‌گیری این گونه برآمدند. لازم به ذکر است اگر نمونه زنده‌ای از گونه‌ای جدید یافت نشود، نمی‌توان آن را رسماً تأیید کرد. تنها یک سال پس از عکسبرداری، محققان توانستند یک نمونه از آن را در همان محل اولیه زنده‌گیری کنند.

عنکبوت نابینا

تابستان 1391 دانشمندان مرکز مطالعات شنکبرگ فرانکفورت نخستین عنکبوت نابینای شکارچی را در جهان شناسایی کردند. نام علمی این گونه *Sinopoda scurion* است و هرچند یکی از بزرگ‌ترین عنکبوت‌های شکارچی نیست، اما بدون هیچ تردیدی از میان 1100 گونه عنکبوت شکارچی که تاکنون شناخته شده‌اند، این عنکبوت تنها گونه نابیناست. پروفیسور پیتر جاگر سرپرست بخش تحقیقاتی بندپایان این مرکز اعلام کرده که شکارچی نابینا را از غاری در کشور جمهوری دموکراتیک خلق لائوس پیدا کرده است. وی درخصوص این گونه چنین اظهار نظر کرد که سایر خویشاوندان این گونه بینایی دارند، اما زیستگاه این یکی غارهایی است که همیشه از روشنایی نور خورشید محروم هستند و به همین دلیل اندام بینایی در آنها تکامل پیدا نکرده است. پروفیسور جاگر تحقیق خود را مدیون لامپ‌های مخصوصی می‌داند که شرکت سوئدی اسکوریون برای انجام تحقیقاتش در اختیار وی گذاشته است. او برای قدردانی اسم این شرکت را روی این گونه گذارده است.

فرناز حیدری / جام‌جم